

การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน
ในที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ส.ชม. 2257
ตำบลบ้านแพะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

CONFLICT BETWEEN THE STATE AND THE CITIZENS, RESOLVING
ABOUT THE STATE PROPERTY WHICH REGISTRATION NUMBER S.
CM.2257, BAN PAE SUB-DISTRICT, CHOM THONG DISTRICT,
CHIANG MAI PROVINCE

ผู้วิจัย อรรถพล คนเพียร¹
อาจารย์ที่ปรึกษา สุพรชัย ศิริโวหาร²
จุไรรัตน์ จุลจักรวัฒน์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ส.ชม. 2257 ตำบลบ้านแพะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ และศึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งดังกล่าว เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ข้าราชการ จำนวน 37 คน กลุ่มที่ 2 ประชาสังคม จำนวน 29 คน และกลุ่มที่ 3 ประชาชน จำนวน 296 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติร้อยละ (Percentage) ความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ANOVA และเกณฑ์การวิเคราะห์ของ John W. Best

ผลการวิจัย พบว่า สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ส.ชม. 2257 ตำบลบ้านแพะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มี 7 สาเหตุ ได้แก่ 1) นโยบายการเวนคืนที่ดิน : ภาครัฐกำหนดแนวเขตการเวนคืนที่ดินเกินความจำเป็น

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

² ร้อยโท อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

³ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ในการใช้ประโยชน์ ได้มีการนำนโยบายการเวนคืนที่ดินไปปฏิบัติโดยไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเวนคืน และไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเวนคืนที่ดิน

2) การทำความเข้าใจกับประชาชน : ภาครัฐไม่ได้ชี้แจงทำความเข้าใจกับประชาชนที่จะถูกเวนคืนที่ดินให้ทราบเหตุผลความจำเป็นที่จะใช้ประโยชน์ในที่ดิน วัตถุประสงค์ในการเวนคืนที่ดิน ผลประโยชน์ที่ประเทศชาติจะได้รับ ผลกระทบทางลบและมาตรการบรรเทาความเดือดร้อนที่ประชาชนจะได้รับ

3) ความจำเป็นของประชาชน : ประชาชนมีความจำเป็นต้องใช้พื้นที่ที่ถูกเวนคืนเพื่ออยู่อาศัย ประกอบอาชีพประมง เกษตรกรรม และค้าขาย

4) การจ่ายเงินค่าชดเชยการเวนคืนที่ดิน : ภาครัฐอ้างความชอบธรรมตามกฎหมายกำหนดเงินค่าชดเชยโดยไม่ได้รวมค่าชดเชยการสูญเสียอาชีพและค่าชดเชยที่เป็นต้นทุนทางสังคมให้กับประชาชน เงินชดเชยค่าที่ดินที่ประชาชนได้รับ ไม่มีความเหมาะสม และการจ่ายเงินชดเชยล่าช้า

5) วิธีการดำรงชีวิตของประชาชน : การอพยพย้ายถิ่นฐานของประชาชนไปยังสถานที่แห่งใหม่ที่อำเภอออยเต่า ภาครัฐใช้ความชอบธรรมตามกฎหมายในการกำหนดโครงสร้างทางสังคมให้กับประชาชน ไม่มีการสำรวจความต้องการวิธีการดำรงชีวิต ไม่มีการศึกษาวัฒนธรรมชุมชน ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและวิธีการดำรงชีวิตของประชาชน ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและวิธีการดำรงชีวิตแตกต่างจากวิธีการดำรงชีวิตในที่ดินที่ถูกเวนคืน

6) ที่ดินที่ภาครัฐจัดสรรทดแทนให้ประชาชน : ไม่เหมาะสมกับการดำรงชีพ ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ดีเท่าที่ดินที่ถูกเวนคืน

7) สภาพความเป็นจริงในการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ภาครัฐเวนคืนมา : ภาครัฐนำที่ดินไปใช้งานอื่นที่ไม่ใช่วัตถุประสงค์ของการเวนคืน

แนวทางแก้ไขปัญหาค่าความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ส.ชม. 2257 ตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ หลังจากทำการสำรวจวิจัยแล้ว ได้แก่

1) เพิกถอนสภาพการเวนคืนที่ดินเฉพาะส่วนที่ไม่มีการใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการเวนคืน และโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินส่วนดังกล่าวคืนให้กับประชาชน ประชาชนต้องคืนเงินค่าชดเชยการเวนคืนที่ดินให้กับภาครัฐโดยยกเว้นไม่เรียกเก็บค่าดอกเบี้ยของเงินจำนวนดังกล่าว

2) ประชาชนที่ซื้อสิทธิ์จากผู้ครอบครองเดิมหลังจากวันที่รัฐมีประกาศเวนคืนที่ดินดังกล่าวให้ดำเนินการฟ้องขับไล่ตามกฎหมาย และ

3) ภาครัฐควรทำการประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้นำชุมชนและประชาชนที่อยู่ในที่ดินที่เวนคืน และควรมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งร่วมกัน

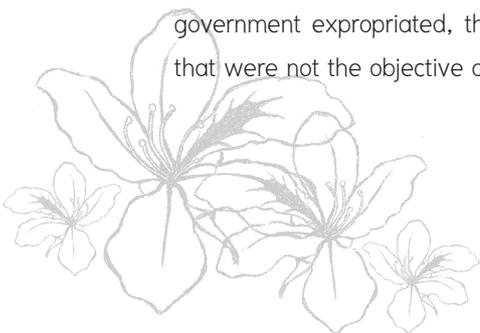
คำสำคัญ : ความขัดแย้ง, ที่ราชพัสดุ, การเวนคืน, เงินค่าชดเชย, วิธีการดำรงชีวิต, ที่ดินที่จัดสรรทดแทน, การใช้ประโยชน์ในที่ดิน

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the causes of conflict between the State and Citizens in State Property Registration Number S.CM. 2257, Ban Pae Sub-district, Chom Thong District, Chiang Mai Province as well as to find the ways for resolving aforementioned conflict. This was a survey research. There were three sample groups in this research. The first group was 37 government officers. The second group was 29 members of Civil society. The third group was 296 common people. Questionnaires were used in collecting data. The percentage, frequency, mean, standard deviation (ANOVA) and analytical principles by John W. Best were used for data analysis.

From research results, it was found that there were seven causes of conflict between the State and Citizens in State Property Registration Number S.CM. 2257, Ban Pae Sub-district, Chom Thong District, Chiang Mai Province as follow; 1) Policy of land expropriation : the government assigned boundaries for land expropriation which were excessive for use. Policy of land expropriation was also wrongfully implemented that it was incompliant with objectives of land expropriation. 2) Make people understand : the government did not inform people about some necessary reasons for land use, objectives of land expropriation, benefits for the nation, negative effects and measures to alleviate troubles for people. 3) Necessities of people: People needed to use the land for living as well as working as fishermen, farmers and merchants. 4) Compensation for land expropriation : the government claimed its legitimacy in accordance with legislation to freely set the amount of money for compensation which did not include the compensations for lost career and social costs to people. Compensation for the expropriated land was inappropriate and delayed. 5) People's way of living : For the migration of people to the new settlement at Doi Tao District, the government used its legitimacy in accordance with legislation to determine cultural structure to people. The government also did not investigate the needs for people's way of living as well as did not study in cultural community, environmental effects and people's way of living. This caused people in having much differently in quality of life and ways of living from the way they used to be, when they were in expropriated land. 6) Replacement lands the government allocated to people were unsuitable for their subsistence. These given lands couldn't be used for making a living that was as well as the expropriated land. 7) For actual situation in the use of lands that the government expropriated, the government used these expropriated land for other purposes that were not the objective of land expropriation.

Solution guidelines to solve conflict between the State and Citizens in State Property Registration Number S.C.M. 2257, Ban Pae Sub-district, Chom Thong District, Chiang Mai Province. After surveying in this research are as follows; 1) Revoke the expropriated conditions from some parts of the land which have not use according to objectives of expropriated lands and transfer the land from the ownership back to the people. Likewise, people have to return compensation for land expropriation to the government. Which not including the interest of the compensation. 2) The people who bought possessory right from the previous land owners after the date that the government announced land expropriation. The eviction law will be used. 3) The government should publicized, providing the knowledge and the understandings to community leaders and people who were in expropriated land. Every party should have to solve conflict together.

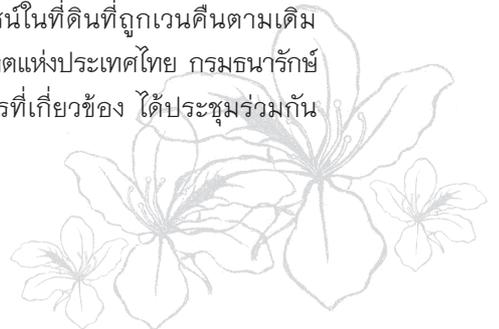
KEYWORDS : Conflict, State Property, Expropriation, Compensation, Way of living, Replacement land allocated, The Land use

บทนำ

ที่ดินราชพัสดุเป็นที่ดินประเภทหนึ่งของรัฐ มีไว้เพื่อใช้หรือสงวนไว้ใช้ประโยชน์สำหรับงานราชการของกระทรวง ทบวง กรม องค์การปกครองท้องถิ่น หน่วยงานอื่นของรัฐ และองค์การอื่นของรัฐเป็นหลัก ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองดูแล และบริหารจัดการที่ราชพัสดุเป็นอย่างมาก และเป็นปัญหาที่ยืดเยื้ออย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลานาน คือ ปัญหาเกี่ยวกับการบุกรุกที่ราชพัสดุ จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีปัญหาเกี่ยวกับการบุกรุกที่ราชพัสดุเป็นอย่างมาก จังหวัดเชียงใหม่มีที่ราชพัสดุทั้งหมดที่อยู่ในความปกครองดูแล บำรุงรักษาของกรมธนารักษ์ จำนวน 4,085 แปลง เนื้อที่ 215,880 ไร่ 0 งาน 71.16 ตารางวา และที่ราชพัสดุที่มีการบุกรุกมาเป็นระยะเวลานาน คือ การบุกรุกที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ส.ชม. 2257 ตำบล

บ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ (สำนักงานธนารักษ์พื้นที่เชียงใหม่, 2554)

ที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ส.ชม. 2257 ตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีเนื้อที่ซึ่งแปลงตามหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงเลขที่ 14964 เนื้อที่ 3,775 ไร่ 0 งาน 00 ตารางวา ได้มาจากการเวนคืนตามพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่จะเวนคืนในท้องที่ตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง ตำบลหางดง อำเภอฮอด ตำบลบ้านแอ่น ตำบลท่าเตื่อ ตำบลมีดกา อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ และตำบลก้อ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน พ.ศ. 2502 เพื่อใช้ประโยชน์ในโครงการเชื่อมภูมิภาค การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ภายหลังจากที่มีการเวนคืน ประชาชนที่อยู่ในแนวเขตเวนคืนยังคงใช้ประโยชน์ในที่ดินที่ถูกเวนคืนตามเดิม การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย กรมธนารักษ์ และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ได้ประชุมร่วมกัน

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวหลายครั้ง และได้กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาโดยการจัดให้เช่าหรือปล่อยเช่าตามกฎหมาย ซึ่งในส่วนของ การจัดให้เช่า การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และกรมธนารักษ์ ไม่สามารถดำเนินการจัดให้ประชาชนเช่าที่ราชพัสดุดังกล่าวได้ เนื่องจากประชาชนไม่ยินยอมเช่า โดยได้โต้แย้งว่าได้ครอบครองมาก่อนการเวนคืน และได้เรียกร้องขอเอกสารสิทธิในที่ดิน รวมทั้งเรียกร้องขอสิทธิต่างๆ กับทางราชการ สำหรับการแก้ไขปัญห โดยการปล่อยเช่าตามกฎหมาย ทางราชการ ยังไม่ได้ดำเนินการปล่อยเช่า เนื่องจากเกรงปัญหามวลชน โดยที่ราชพัสดุดังกล่าว มีประชาชนบริเวณหมู่ที่ 7 หมู่ที่ 10 หมู่ที่ 15 ตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 914 ราย ถือครองเนื้อที่ประมาณ 1,896 ไร่ 3 งาน 09 ตารางวา (สำนักงานธนารักษ์พื้นที่เชียงใหม่, 2554)

จากสภาพการณ์ที่ประชาชนที่ถือครองที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ส.ชม. 2257 ตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ไม่ยินยอมเช่าที่ราชพัสดุดังกล่าว รวมทั้งได้เรียกร้องขอสิทธิต่างๆ ต่อทางราชการ และทางราชการไม่ได้ดำเนินการตามที่ประชาชนร้องขอ ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และกรมธนารักษ์ กับประชาชนที่ถือครองที่ราชพัสดุดังกล่าว ซึ่งความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ไม่สามารถเข้าไปปกครอง ดูแล และบริหารจัดการที่ราชพัสดุดังกล่าว และไม่สามารถใช้อำนาจตามกฎหมายกับประชาชนที่ถือครองที่ราชพัสดุดังกล่าวได้ สำหรับประชาชนก็ไม่มี ความมั่นใจในด้านที่อยู่อาศัยและการประกอบอาชีพ ดังนั้น เพื่อให้

การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในที่ราชพัสดุดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ส.ชม. 2257 ตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ และศึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในที่ราชพัสดุดังกล่าว เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเสนอแนะหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าวใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในที่ราชพัสดุดังกล่าว และที่อื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน และหาแนวทางแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ส.ชม. 2257 ตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

กรอบแนวคิดที่ใช้ดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในที่ราชพัสดุดังกล่าว โดยกำหนดประเด็นการศึกษาประกอบด้วย 1) นโยบายการเวนคืนที่ดินของภาครัฐ 2) สภาพความเป็นจริงในการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ภาครัฐเวนคืนมา 3) การทำความเข้าใจระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน ก่อนการเวนคืนที่ดิน 4) การรับฟัง

ความคิดเห็นของประชาชนจากภาครัฐที่จะใช้ประโยชน์ที่ดินที่เวนคืน 5) สภาพความเป็นจริงในการใช้ประโยชน์ของประชาชนในที่ดินที่ถูกเวนคืน 6) การจ่ายเงินชดเชยค่าที่ดินที่เวนคืน 7) วิธีการดำรงชีวิตของประชาชนก่อนและหลังถูกเวนคืนที่ดิน 8) สภาพที่ดินที่ภาครัฐจัดสรรให้ประชาชนที่ถูเวนคืนกับการประกอบอาชีพ 9) วัฒนธรรมความผูกพันและการรักถิ่นของประชาชน และ 10) ผลประโยชน์แอบแฝงโดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับปัญหาและสาเหตุของปัญหา และเมื่อได้สาเหตุของความขัดแย้งจากประเด็นการศึกษาข้างต้นแล้ว จะนำสาเหตุที่ได้และข้อมูลเพิ่มเติม (Additional Information) ที่ได้จากการสำรวจข้อมูลภาคสนามเพิ่มเติม โดยการสังเกตการณ์ในที่ดินที่เวนคืน ที่ดินที่ภาครัฐจัดสรรทดแทนให้ประชาชนที่ถูเวนคืน ที่ดิน บริเวณนิคมสร้างตนเองเขื่อนภูมิพล จังหวัดเชียงใหม่ และรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในที่ราชพัสดุแปลงดังกล่าว

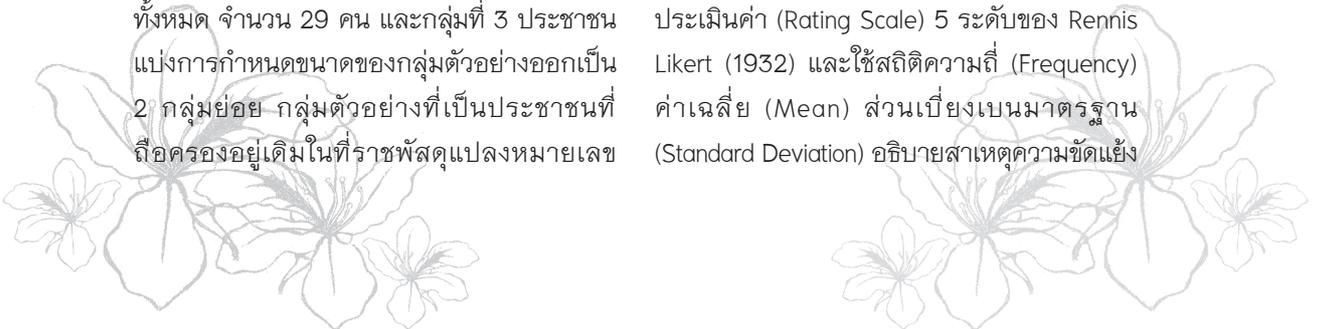
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ช้าราชการกลุ่มตัวอย่างใช้ประชากรเป้าหมายในการวิจัยทั้งหมด จำนวน 37 คน กลุ่มที่ 2 ประชาสังคมกลุ่มตัวอย่างใช้ประชากรเป้าหมายในการวิจัยทั้งหมด จำนวน 29 คน และกลุ่มที่ 3 ประชาชนแบ่งการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มย่อย กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่ถือครองอยู่เดิมในที่ราชพัสดุแปลงหมายเลข

ทะเบียนที่ ส.ชม. 2257 หมู่ที่ 7, 10, 15 ตำบลบ้านแปะ อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ประชากรเป้าหมายในการวิจัย จำนวน 895 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (1973, อ้างใน บุญธรรม กิจปรีดา บริสุทธิ, 2535 : 68) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 277 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่ซื้อสิทธิ์จากผู้ถือครองเดิมและเป็นผู้ถือครองรายใหม่ในที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ส.ชม. 2257 หมู่ที่ 7, 10, 15 ตำบลบ้านแปะ อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างใช้ประชากรเป้าหมายในการวิจัยทั้งหมด จำนวน 19 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ (Statistical Package for the Social Sciences for Windows) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) ใช้สถิติร้อยละ (Percentage) และความถี่ (Frequency) อธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ส.ชม. 2257 โดยใช้แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ Rensis Likert (1932) และใช้สถิติความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) อธิบายสาเหตุความขัดแย้ง

และใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ของ John W. Best (1970) อธิบายระดับความสำคัญของสาเหตุ ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในที่ราชพัสดุ แปลงหมายเลขทะเบียนที่ ส.ชม. 2257 และใช้ ANOVA เปรียบเทียบความแตกต่างของกลุ่ม ตัวอย่าง และตอนที่ 3 ความคิดเห็นโดยอิสระ เกี่ยวกับสาเหตุของความขัดแย้งและแนวทางการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ส.ชม. 2257 ใช้สถิติความถี่ (Frequency) อธิบายความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับสาเหตุของความขัดแย้งและแนวทางการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในที่ราชพัสดุแปลงดังกล่าว

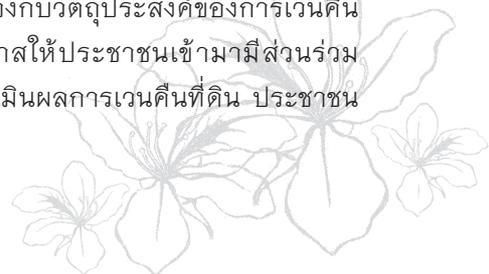
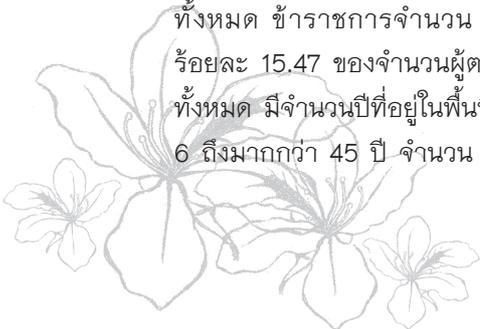
ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปจากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 362 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุ 41-มากกว่า 60 ปี จำนวน 301 คน คิดเป็น ร้อยละ 83.15 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด มีการศึกษาระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 46.69 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ระดับการศึกษาปริญญาตรีและปริญญาโท จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 27.07 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ระดับการศึกษา ปวช. และอนุปริญญา จำนวน 95 คน คิดเป็น ร้อยละ 26.24 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด มีอาชีพเกษตรกรจำนวน 158 คน คิดเป็น ร้อยละ 43.65 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ข้าราชการจำนวน 56 คน คิดเป็น ร้อยละ 15.47 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด มีจำนวนปีที่อยู่ในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง 6 ถึงมากกว่า 45 ปี จำนวน 327 คน คิดเป็น

ร้อยละ 90.33 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด มีจำนวนปีที่เกี่ยวข้องกับกรณีความขัดแย้ง 6 ถึงมากกว่า 45 ปี จำนวน 348 คน คิดเป็น ร้อยละ 96.13 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด และมีลักษณะการเกี่ยวข้องกับกรณีความขัดแย้งเป็นประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดิน ผู้นำชุมชน และข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความขัดแย้ง

จากการเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มที่ 1 ข้าราชการ กลุ่มที่ 2 ประชาสังคม และกลุ่มที่ 3 ประชาชน เกี่ยวกับสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ส.ชม. 2257 ตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัด เชียงใหม่ โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ของ John W. Best (1970) วิเคราะห์ระดับความสำคัญของสาเหตุของความขัดแย้ง และใช้ ANOVA เปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มดังกล่าว และนำมาจัดกลุ่มสาเหตุของความขัดแย้งตามประเด็น การศึกษา พบว่าสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในที่ราชพัสดุแปลงดังกล่าวมี 7 สาเหตุ ดังนี้

1. นโยบายการเวนคืนที่ดิน : ก่อนการกำหนดนโยบายการเวนคืนที่ดิน ภาครัฐไม่ได้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดิน การกำหนดนโยบายการเวนคืนที่ดิน ภาครัฐได้กำหนดแนวเขตในการเวนคืนที่ดินเกินความจำเป็นในการใช้ประโยชน์ เมื่อมีการดำเนินการเวนคืนที่ดินแล้ว ภาครัฐนำนโยบายการเวนคืนที่ดินไปปฏิบัติ ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเวนคืน ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการเวนคืนที่ดิน ประชาชน

ที่ถูกเวนคืนที่ดินไม่ได้รับประโยชน์จากการที่
ภาครัฐนำนโยบายการเวนคืนที่ดินไปปฏิบัติ

2. การทำความเข้าใจกับประชาชน :
ก่อนการเวนคืนที่ดิน ภาครัฐไม่ได้ชี้แจงทำ
ความเข้าใจกับประชาชนที่จะถูกเวนคืนที่ดิน
ให้ทราบเหตุผลความจำเป็นที่จะใช้ประโยชน์
ในที่ดิน วัตถุประสงค์ในการเวนคืนที่ดิน
ผลประโยชน์ที่ประเทศชาติจะได้รับ ผลกระทบ
ทางลบและมาตรการบรรเทาความเดือดร้อนที่
ประชาชนจะได้รับจากการเวนคืนที่ดิน ภาครัฐ
ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
ในการเสนอแนะ มีส่วนร่วมในการดำเนินการ
และมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ภาครัฐ
ขาดการประชาสัมพันธ์ ไม่ปราบปรามดูแล แก้ไข
ปัญหาอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ทำให้ประชาชน
ไม่ทราบข้อเท็จจริง ไม่ทราบและไม่เข้าใจ
กฎหมาย ระเบียบของทางราชการอย่างเพียงพอ
ประชาชนไม่มีความเกรงกลัวต่อการบังคับใช้
กฎหมายและเข้าใจว่าการเวนคืนที่ดินครั้งนี้ไม่ได้
ส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
ระบบนิเวศ

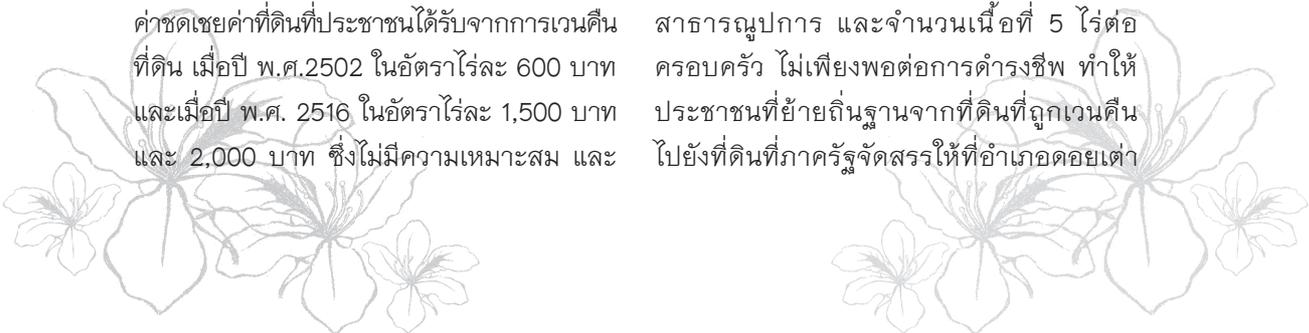
3. ความจำเป็นของประชาชน :
ประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดินมีความจำเป็นต้อง
ใช้พื้นที่ที่ถูกเวนคืน เพื่ออยู่อาศัย และ/หรือ
เพื่อประกอบอาชีพประมง เกษตรกรรม และ
ค้าขายตามเดิม

4. การจ่ายเงินชดเชยการเวนคืน
ที่ดิน : ภาครัฐอ้างความชอบธรรมตามกฎหมาย
กำหนดเงินค่าชดเชยโดยไม่ได้รวมค่าชดเชย
การสูญเสียอาชีพและค่าชดเชยที่เป็นต้นทุน
ทางสังคมให้กับประชาชนที่ถูกเวนคืน ทำให้เงิน
ค่าชดเชยค่าที่ดินที่ประชาชนได้รับจากการเวนคืน
ที่ดิน เมื่อปี พ.ศ.2502 ในอัตราไร่ละ 600 บาท
และเมื่อปี พ.ศ. 2516 ในอัตราไร่ละ 1,500 บาท
และ 2,000 บาท ซึ่งไม่มีความเหมาะสม และ

การจ่ายเงินชดเชยค่าที่ดินที่ถูกเวนคืนเป็นไป
อย่างล่าช้า

5. วิธีการดำรงชีวิตของประชาชน :
การอพยพย้ายถิ่นฐานของประชาชนที่ถูกเวนคืน
ที่ดินไปยังสถานที่แห่งใหม่ที่อำเภอตอยเต่า
ภาครัฐใช้ความชอบธรรมตามกฎหมายใน
การกำหนดโครงสร้างทางสังคมให้กับประชาชน
ที่ถูกเวนคืนที่ดิน ไม่มีการสำรวจความต้องการ
วิธีการดำรงชีวิต ไม่ได้รับฟังความคิดเห็น
ไม่ได้มีการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม
และวิธีการดำรงชีวิตของประชาชนที่ถูกเวนคืน
ที่ดิน และไม่ได้พิจารณาอดีตความเป็นมาและ
วัฒนธรรมของชุมชนที่ถูกเวนคืนที่ดิน ทำให้
ประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดินซึ่งมีความผูกพันกับ
สภาพแวดล้อมและประชาชนในชุมชน ในพื้นที่
ที่ถูกเวนคืนที่ดินและพื้นที่ที่อยู่รอบที่ดินที่ถูก
เวนคืน ไม่สามารถนำวัฒนธรรมของชุมชนเดิม
ไปใช้ในการดำรงชีพในพื้นที่ที่ภาครัฐจัดสรร
ทดแทนให้ที่อำเภอตอยเต่า ส่งผลให้ประชาชน
ที่ถูกเวนคืนที่ดินไม่มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมี
วิธีการดำรงชีวิตในพื้นที่ที่ภาครัฐจัดสรรให้ที่
อำเภอตอยเต่าแตกต่างจากวิธีการดำรงชีวิต
ในที่ดินที่ถูกเวนคืน

6. ที่ดินที่ภาครัฐจัดสรรทดแทน
ให้ประชาชน : ภาครัฐไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชน
ที่ถูกเวนคืนที่ดิน เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด
บริเวณที่ดินที่จะจัดสรรทดแทนให้ประชาชน
ที่ถูกเวนคืนที่ดิน ที่ดินที่ภาครัฐจัดสรรทดแทน
ให้ที่อำเภอตอยเต่า มีสภาพพื้นที่ไม่เหมาะสม
กับการดำรงชีพ โดยไม่มีแหล่งน้ำ หรืออยู่
ไกลจากแหล่งน้ำ ไม่มีระบบสาธารณสุขูปโภค
สาธารณสุขบริการ และจำนวนเนื้อที่ 5 ไร่ต่อ
ครอบครัว ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ทำให้
ประชาชนที่ย้ายถิ่นฐานจากที่ดินที่ถูกเวนคืน
ไปยังที่ดินที่ภาครัฐจัดสรรให้ที่อำเภอตอยเต่า

ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ดีเท่าที่ดินที่ถูกเวนคืน

7. สภาพความเป็นจริงในการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ภาครัฐเวนคืนมา : ภาครัฐไม่ได้ใช้ที่ดินที่เวนคืนเฉพาะการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำสำหรับเขื่อนภูมิพลเพื่อการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำและการชลประทาน และไม่ได้จัดสร้างระบบชลประทานเหนือเขื่อนภูมิพลเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ แต่มีการนำที่ดินที่เวนคืนบางส่วนไปใช้งานอื่น หรือไปใช้เพื่อประโยชน์ในราชการอื่น เช่น สร้างที่ทำการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลบ้านแปะ เป็นต้น และมีประชาชนที่ไม่ได้ถูกเวนคืนที่ดินได้ใช้ที่ดินที่ภาครัฐเวนคืนบางส่วนเป็นที่สาธารณะของชุมชน เช่น ศาลาประชาคม สวนสาธารณะ และลานกีฬา เป็นต้น รวมทั้งมีบุคคล และ/หรือกลุ่มบุคคลซื้อสิทธิการครอบครองที่ดินบางส่วนจากผู้ครอบครองที่ดินเดิมที่ถูกภาครัฐเวนคืนที่ดิน เพื่อใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ มีประชาชนที่ไม่ได้ถูกเวนคืนที่ดินอ้างสิทธิเข้าไปใช้ที่ดินที่ภาครัฐเวนคืนมาจากประชาชน เพื่ออยู่อาศัยและทำกิน

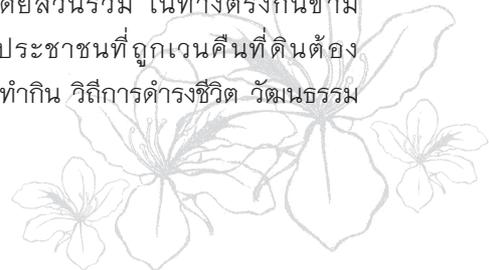
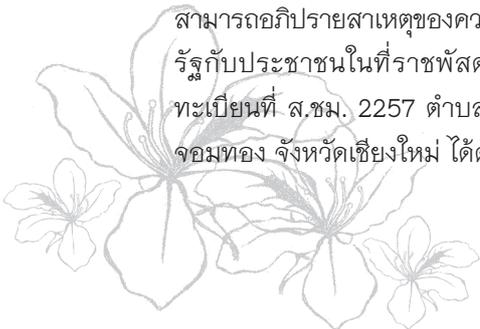
อภิปรายผล

จากผลการวิจัย และจากการสำรวจข้อมูลภาคสนามเพิ่มเติมโดยการสังเกตการณ์ในที่ดินที่เวนคืน ที่ดินที่ภาครัฐจัดสรรทดแทนให้ประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดิน บริเวณนิคมสร้างตนเองเขื่อนภูมิพล จังหวัดเชียงใหม่ และรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถอภิปรายสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ส.ชม. 2257 ตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ดังนี้

1. นโยบายการเวนคืนที่ดิน : การเวนคืนที่ดินของภาครัฐในอดีต ภาครัฐบังคับใช้กฎหมายเวนคืนโดยไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มีการกำหนดแนวเขตการเวนคืนที่ดินเกินความจำเป็นสำหรับการใช้ประโยชน์ ทำให้การเวนคืนที่ดินครั้งนี้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในที่ราชพัสดุดังกล่าว

การเวนคืนที่ดินตามพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืนในท้องที่ตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง ตำบลหางดง อำเภอฮอด ตำบลบ้านแอ่น ตำบลท่าเตื่อ ตำบลมีดกา อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ และตำบลก้อ อำเภอสี จังหวัดลำพูน พ.ศ. 2502 เป็นการเวนคืนเพื่อไว้ในกรณีที่น่าอ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพลอาจจะท่วมไปถึงเขตตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยกำหนดแนวเขตในการเวนคืนเกินกว่าระดับ 260 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ซึ่งสูงกว่าระดับกักเก็บน้ำสูงสุดของเขื่อนภูมิพลที่กำหนดไว้ที่ระดับ 260 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ทำให้ที่ดินที่เวนคืนจากประชาชนไม่ได้อยู่ในเขตน้ำท่วม เมื่อภาครัฐไม่ได้ใช้ประโยชน์ในที่ดินตามวัตถุประสงค์ของการเวนคืน ประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดินจึงใช้ประโยชน์ในที่ดินที่ถูกเวนคืนตามเดิม

การเวนคืนที่ดินของภาครัฐ เป็นการเวนคืนเพื่อนำที่ดินไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศและประชาชนโดยส่วนรวม การที่ภาครัฐเวนคืนที่ดินจากประชาชนมาแล้ว ไม่ได้ใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการเวนคืน จึงไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศและประชาชนโดยส่วนรวม ในทางตรงกันข้ามกลับทำให้ประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดินต้องสูญเสียที่ดินทำกิน วิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม

และสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ถูกเวนคืนที่ดิน โดยไม่จำเป็น

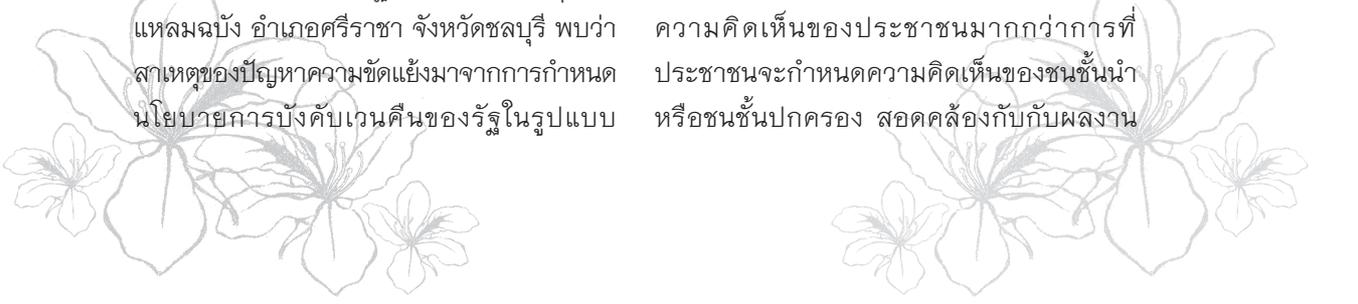
การที่ภาครัฐใช้มุมมองของภาครัฐ และการบังคับใช้กฎหมายเวนคืน เวนคืนที่ดิน จากประชาชนโดยไม่เปิดโอกาสให้ประชาชน ที่ถูกเวนคืนที่ดินเข้ามามีส่วนร่วม การที่ภาครัฐ กำหนดแนวเขตที่ดินเกินความจำเป็นในการใช้ ประโยชน์ และการที่ประชาชนต้องสูญเสีย ที่ดินทำกิน วิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรมและ สภาพแวดล้อมของชุมชนไปโดยไม่จำเป็น ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน ในที่ราชพัสดุดังกล่าวขึ้น

สาเหตุดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎี ความขัดแย้งของ Karl Marx (1961, อ้างใน เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2540 : 29) ที่ว่า จุดเริ่มต้นของความขัดแย้งมาจากเศรษฐกิจ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเกิดขึ้นเพราะแต่ละ กลุ่มมีความสนใจทางเศรษฐกิจที่ตรงข้ามกัน ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มจะนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมและการเมือง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของวัชรินทร์ ศรีชุมพร (2552) เรื่อง ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับ ประชาชนชุมชนละเอียด อำเภอสอง จังหวัด แพร่ ต่อกรณีการก่อสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น พบว่า สาเหตุที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างรัฐ กับประชาชน ได้แก่ การผลักดันโครงการ ก่อสร้างแก่งเสือเต้นของรัฐโดยไม่ยอมรับฟัง ความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ของประชาชน และสอดคล้องกับผลงานวิจัย ของปริสา สมภมิตร (2546) เรื่อง การจัดการ ความขัดแย้งของชุมชนอันเนื่องมาจากนโยบาย การเวนคืนที่ดินของรัฐ : กรณีศึกษาชุมชน แหลมณัง อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี พบว่า สาเหตุของปัญหาความขัดแย้งมาจากการกำหนด นโยบายการบังคับเวนคืนของรัฐในรูปแบบ

การนำนโยบายไปปฏิบัติแบบบนลงล่าง, การชี้แจง มุมมองของกฎหมายและการใช้อำนาจหน้าที่ ของรัฐ, การออกกฎหมายเวนคืนที่ดินไม่ได้ มีการสำรวจอย่างรอบคอบ และไม่มีการใช้ มุมมองของประชาชนในชุมชนเป็นส่วนร่วม ของการเวนคืนที่ดิน

2. การทำความเข้าใจกับประชาชน : ในการเวนคืนที่ดิน ภาครัฐไม่ได้ชี้แจงทำ ความเข้าใจกับประชาชนให้ทราบเหตุผล ความจำเป็นที่จะใช้ประโยชน์ในที่ดิน วัตถุประสงค์ ผลกระทบทางลบ และมาตรการบรรเทา ความเดือดร้อนที่ประชาชนจะได้รับ ทำให้ ประชาชนเข้าใจว่าการเวนคืนที่ดินทำให้ประชาชน ที่ถูกเวนคืนที่ดินเสียประโยชน์และเป็นการทำลาย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หน่วยงาน ภาครัฐที่มีหน้าที่ในการเวนคืนและหน่วยงาน ที่มีหน้าที่ในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษาที่ดิน ที่เวนคืนจากประชาชน ไม่ควบคุมดูแลและแก้ไข ปัญหาอย่างจริงจัง ส่งผลให้ความขัดแย้งระหว่าง รัฐกับประชาชนในที่ราชพัสดุดังกล่าวยืดเยื้อ มาจนถึงปัจจุบัน

สาเหตุดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎี ความขัดแย้งของ Max Weber (1968, อ้างใน เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2540 : 30) ที่ว่า กลุ่มของบุคคลและแต่ละบุคคลย่อมมีอำนาจ ไม่เท่ากัน ผู้มีอำนาจจะใช้กฎและการบังคับเพื่อ สร้างระเบียบทางสังคมและโครงสร้างของสังคม และแนวปฏิบัติในสังคมถูกกำหนดขึ้นโดยผู้มี อำนาจ สอดคล้องกับตัวแบบชนชั้นนำ (Thomas R. Dye, 1984; James E. Anderson, 1994; Nicholas Henry, 1955 อ้างใน สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2546 : 199) ที่ว่า ชนชั้นนำมีบทบาทในการกำหนด ความคิดเห็นของประชาชนมากกว่าการที่ ประชาชนจะกำหนดความคิดเห็นของชนชั้นนำ หรือชนชั้นปกครอง สอดคล้องกับกับผลงาน

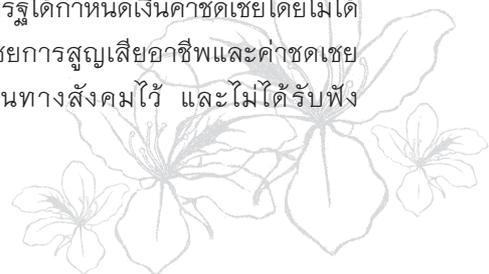
วิจัยของวิทยา ปัญญาตย์ (2546) เรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งในการจัดการพื้นที่ป่า : กรณีศึกษาป่าสงวนแห่งชาติป่าแก่งกะฮาม อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า สาเหตุของปัญหาข้อขัดแย้งเกิดจากการรับรู้ และทัศนคติของเจ้าหน้าที่ต่อประชาชนและการใช้ป่าของประชาชน ความรู้และทักษะของเจ้าหน้าที่รัฐในการทำงานร่วมกับประชาชนและกฎหมาย นโยบายและการบริหารเพื่อสนับสนุนการจัดการป่า สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อัจฉราพร พิบูลย์สมบัติ (2548) เรื่อง เทคนิคการแก้ไขความขัดแย้งโดยใช้หลักสันติวิธี : ศึกษากรณีผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไทย พบว่าสาเหตุความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนเกิดจากการละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวัชรินทร์ ศรีชุมพร (2552) เรื่อง ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนชุมชนสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ต่อกรณีการก่อสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น พบว่า การผลักดันโครงการก่อสร้างแก่งเสือเต้นของรัฐโดยไม่ยอมรับฟังความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบและความเข้าใจของประชาชนว่าการสร้างเขื่อนเป็นการทำลายทรัพยากรป่าไม้

3. ความจำเป็นของประชาชน : ในการเวนคืนที่ดิน ภาครัฐได้จัดสรรที่ดินให้กับประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดินที่นิคมสร้างตนเอง เขื่อนภูมิพล เขตอำเภอฮอดและอำเภอคอกยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจากสภาพพื้นที่ในขณะเวนคืนที่ดิน ลักษณะของดินโดยทั่วไป ไปเป็นดินทรายปนกรวด ลูกกรังและหิน กระจายอยู่ทั่วไป และพบส่วนใหญ่อยู่สูงกว่าระดับน้ำในอ่างเก็บน้ำมาก สภาพเก็บน้ำไม่อยู่ สภาพภูมิประเทศมีลักษณะเป็นภูเขาเตี้ยและสลับสูง

กันโดยทั่วไป มีภูเขาสูงกั้นน้ำฝนอยู่โดยรอบ เมื่อฝนตกน้ำในลำห้วยจะไหลลงสู่แม่น้ำปิงอย่างรวดเร็วและซึมหายไป แหล่งน้ำธรรมชาติที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ มีน้อย ทำให้ประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดินไม่สามารถประกอบอาชีพหรือดำรงชีพได้ดีกว่าที่ดินที่ถูกเวนคืนประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดินจึงใช้ประโยชน์ที่ดินที่ถูกเวนคืน ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์และสามารถดำรงชีพได้ดีกว่าที่ดินที่ภาครัฐจัดสรรทดแทนให้ที่นิคมสร้างตนเองเขื่อนภูมิพล จังหวัดเชียงใหม่

สาเหตุดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ Abraham H. Maslow (1954, อ้างใน จักรพงษ์ เกษเนิน, 2554 : 7-8) ได้แบ่งระดับความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ระดับ โดยระดับที่ 1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Need) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานทางร่างกายมนุษย์ เช่น ความต้องการอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และอากาศ เป็นต้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของศักดิ์ชัย ทวีศักดิ์ (2531) เรื่อง การรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต : ศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่าองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิต ได้แก่ รายได้ ชีวิตครอบครัว ที่อยู่อาศัย การมีงานทำ อุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ ที่ดินประกอบอาชีพ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวรการ เทพวัลย์ (2548) เรื่อง คุณภาพชีวิตของประชาชนเขตลุ่มแม่น้ำจัน : ศึกษาเฉพาะกรณีพื้นที่ต้นแม่น้ำจัน อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตคือ อาชีพ รายได้ สภาพที่อยู่อาศัย ทรัพย์สิน

4. การจ่ายเงินค่าชดเชยการเวนคืนที่ดิน : ภาครัฐได้กำหนดเงินค่าชดเชยโดยไม่ได้รวมค่าชดเชยการสูญเสียอาชีพและค่าชดเชยที่เป็นต้นทุนทางสังคมไว้ และไม่ได้รับฟัง

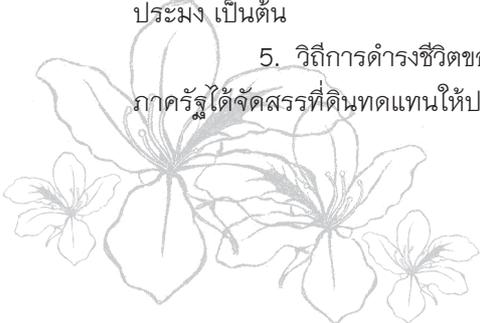
ความต้องการของประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดินว่าต้องการเงินค่าชดเชยจากการเวนคืนเพียงใด การที่ภาครัฐกำหนดเงินค่าชดเชยการเวนคืนที่ดินโดยไม่ได้รับฟังความคิดเห็นหรือความต้องการของประชาชน และการกำหนดเงินค่าชดเชยการเวนคืนที่ดินไม่ได้รวมค่าชดเชยการสูญเสียอาชีพและค่าชดเชยที่เป็นต้นทุนทางสังคมไว้ เป็นการดำเนินการที่ไม่เป็นธรรมต่อประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดิน

สาเหตุดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีความขัดแย้งของ Max Weber (1968, อ้างใน เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2540 : 30) ที่ว่า กลุ่มของบุคคลและแต่ละบุคคลย่อมมีอำนาจไม่เท่ากัน ผู้มีอำนาจจะใช้กฎและการบังคับเพื่อสร้างระเบียบทางสังคมและโครงสร้างของสังคม และแนวปฏิบัติในสังคมถูกกำหนดขึ้นโดยผู้ที่มีอำนาจ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของมนตรี ดันเสรีสกุล (2541) เรื่อง การจัดการความขัดแย้งในปัญหาการถือครองที่ดิน สาธารณประโยชน์ของราษฎรในโครงการก่อตั้งมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ พบว่า สาเหตุของความขัดแย้งมาจากการจ่ายเงินค่าชดเชยความเสียหายสิ่งปลูกสร้างและพืชผลของราษฎรเป็นไปอย่างไร้กฎเกณฑ์ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของบุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ (2543) เรื่องการจัดการความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับราษฎร กรณีศึกษาเขื่อนปากมูล พบว่า รัฐไม่ได้ศึกษาผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมโดยละเอียด ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของราษฎร จึงเกิดการชุมนุมเรียกร้องสิทธิต่างๆ เช่น ค่าชดเชยในที่ดิน ค่าชดเชยในการสูญเสียอาชีพประมง เป็นต้น

5. วิธีการดำรงชีวิตของประชาชน : ภาครัฐได้จัดสรรที่ดินทดแทนให้ประชาชนที่ถูก

เวนคืนที่ดินโดยไม่ได้นำถึงอดีตความเป็นมารากเหง้าทางประวัติศาสตร์ วิธีการดำรงชีวิตของประชาชนและชุมชนที่ถูกเวนคืนที่ดิน และของประชาชนและชุมชนที่อยู่รอบที่ดินที่ถูกเวนคืน รวมทั้งไม่ได้มีการศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมอย่างละเอียด ทำให้วิธีการดำรงชีวิตการประกอบอาชีพของประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดินที่นิคมสร้างตนเองเขื่อนภูมิพล จังหวัดเชียงใหม่ เปลี่ยนแปลงไปจากการประกอบอาชีพประมงและเกษตรกรรม เป็นอาชีพเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียว ส่งผลให้ประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดินไม่มีคุณภาพชีวิตที่ดี การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดินเป็นส่วนสนับสนุนให้ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนเพิ่มมากขึ้น

สาเหตุดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีความขัดแย้งของ Karl Marx (1961, อ้างใน เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2540 : 29) ที่ว่า จุดเริ่มต้นของความขัดแย้งมาจากเศรษฐกิจความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเกิดขึ้นเพราะแต่ละกลุ่มมีความสนใจทางเศรษฐกิจที่ตรงข้ามกัน ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มจะนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมและทางการเมือง สอดคล้องกับทฤษฎีหน้าที่นิยม A.R. Radcliffe-Brown (1881-1955, อ้างใน สุพรชัย ศิริโวหาร, 2553 : 33) แนวคิดแบบหน้าที่นิยมของ A.R. Radcliffe-Brown เป็นการมองสังคมโดยเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิต ตัวอย่างเช่น ร่างกายของคนเราประกอบด้วยระบบการทำงานของอวัยวะต่างๆ ซึ่งแต่ละระบบก็มีโครงสร้างและหน้าที่ของตัวเอง ทุกๆ ระบบภายในร่างกายจะทำหน้าที่อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ร่างกายมีชีวิตอย่างปกติสุข หากระบบใดหยุดทำหน้าที่ จะทำให้เกิดอาการผิดปกติของร่างกาย สังคมก็

เช่นเดียวกัน ประกอบด้วยระบบต่างๆ เช่น ระบบครอบครัว เศรษฐกิจ ศาสนา การเมือง ฯลฯ ซึ่งแต่ละระบบก็มีโครงสร้างและหน้าที่เฉพาะ แต่ระบบจะทำหน้าที่เพื่อให้สังคมดำเนินไปอย่างราบรื่น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของบุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ (2543) เรื่องการจัดการความขัดแย้งระหว่างภาคีรัฐกับราษฎร กรณีศึกษาเขื่อนปากมูล พบว่ารัฐไม่ได้ศึกษาผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมโดยละเอียด ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของราษฎร จึงเกิดการชุมนุมเรียกร้องสิทธิต่างๆ เช่น ค่าชดเชยในที่ดิน ค่าชดเชยในการสูญเสียอาชีพประมง และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของปริสา สมภมิตร (2546) เรื่อง การจัดการความขัดแย้งของชุมชนอันเนื่องมาจากนโยบายการเวนคืนที่ดินของรัฐ : กรณีศึกษาชุมชนแหลมฉบัง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี พบว่าการบังคับใช้กฎหมายเวนคืน ละเลยการพิจารณาถึงรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ ทำให้เกิดความขัดแย้ง

6. ที่ดินที่ภาครัฐจัดสรรทดแทนให้ประชาชน : ที่ดินที่ภาครัฐจัดสรรทดแทนให้ประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดิน ที่นิคมสร้างตนเองเขื่อนภูมิพล เขตอำเภอสอดและอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ สภาพพื้นที่โดยทั่วไป เป็นดินทรายปนกรวด ลูกกรังและหิน กระจายอยู่ทั่วไป และพบสวนใหญ่อยู่สูงกว่าระดับน้ำในอ่างเก็บน้ำมาก สภาพเก็บน้ำไม่อยู่ สภาพภูมิประเทศมีลักษณะเป็นภูเขาเตี้ยและสลับสูงกันโดยทั่วไป มีภูเขาสูงกั้นน้ำฝนอยู่โดยรอบ เมื่อฝนตกน้ำในลำห้วยจะไหลลงสู่แม่น้ำปิงอย่างรวดเร็วและซึมหายไป แหล่งน้ำธรรมชาติที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ มีน้อย ปริมาณฝนตกน้อยมาก ซึ่งเป็นเหตุทำให้ระดับ

น้ำใต้ดินลึก ประชาชนที่อยู่ในนิคมฯ ได้รับความเดือดร้อนที่ดินประมาณ 5 ไร่ต่อครอบครัว ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีรายได้ต่อครอบครัวเฉลี่ย 146,986.00 บาทต่อปี

สำหรับที่ดินที่ภาครัฐเวนคืนจากประชาชน สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำปิง และพื้นที่เนินเขา ลักษณะของดินโดยทั่วไป ไปเป็นดินลูกรัง แหล่งน้ำมาจากแม่น้ำปิงและแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ประชาชนที่อยู่ในที่ดินที่เวนคืนมีที่ดินอยู่อาศัยและทำกินประมาณ 7 ไร่ต่อครอบครัว ประกอบอาชีพประมงและเกษตรกรรม มีรายได้ต่อครอบครัวเฉลี่ย 208,411.00 บาทต่อปี

จากการเปรียบเทียบที่ดินที่ภาครัฐจัดสรรทดแทนให้ประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดินที่นิคมสร้างตนเองเขื่อนภูมิพล จังหวัดเชียงใหม่ และที่ดินที่ภาครัฐเวนคืนจากประชาชน จะเห็นได้ว่าประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่ภาครัฐเวนคืนสามารถประกอบอาชีพได้ดีกว่าที่ดินที่ภาครัฐจัดสรรให้ มีจำนวนที่ดินที่ใช้ประกอบอาชีพและมีรายได้ต่อครอบครัวมากกว่าที่ดินที่ภาครัฐจัดสรรให้ที่นิคมสร้างตนเองเขื่อนภูมิพล จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้ประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดินยังคงใช้ประโยชน์ในที่ดิน ที่ถูกเวนคืนตามเดิม

สาเหตุดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีความขัดแย้งของ Ralf Dahrendorf (1963, อ้างใน สุพรชัย ศิริโวหาร, 2553 : 115-116) ความขัดแย้งทางสังคมที่เกิดขึ้นนั้น เป็นเรื่องของความขัดแย้งในผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มอำนาจเหนือกว่ากับกลุ่มที่มีอำนาจต่ำกว่า และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวัชรินทร์ ศรีชุมพร (2552) เรื่อง ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน ชุมชนสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ต่อกรณีการก่อสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น พบว่า สาเหตุ

ที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน ได้แก่ พื้นที่ทำกินและพื้นที่ที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ที่รัฐจัดสรรให้กับประชาชน ไม่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพ

7. สภาพความเป็นจริงในการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ภาคครัวเรือนคืบมา : การเวนคืนที่ดินของภาครัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศและประชาชน โดยส่วนรวม การที่ภาครัฐไม่ได้ใช้ประโยชน์ในที่ดินตามวัตถุประสงค์ของการเวนคืน และมีการนำที่ดินที่เวนคืนไปใช้ประโยชน์อื่นนอกจากวัตถุประสงค์ของการเวนคืน ปล่อยให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดินเข้าใช้ประโยชน์ นอกจากจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชนโดยส่วนรวมแล้ว ยังทำให้ประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดินรู้สึกว่าได้สูญเสียที่ดินทำกิน วัฒนธรรม วิธีการดำรงชีวิตโดยไม่จำเป็นอีกด้วย

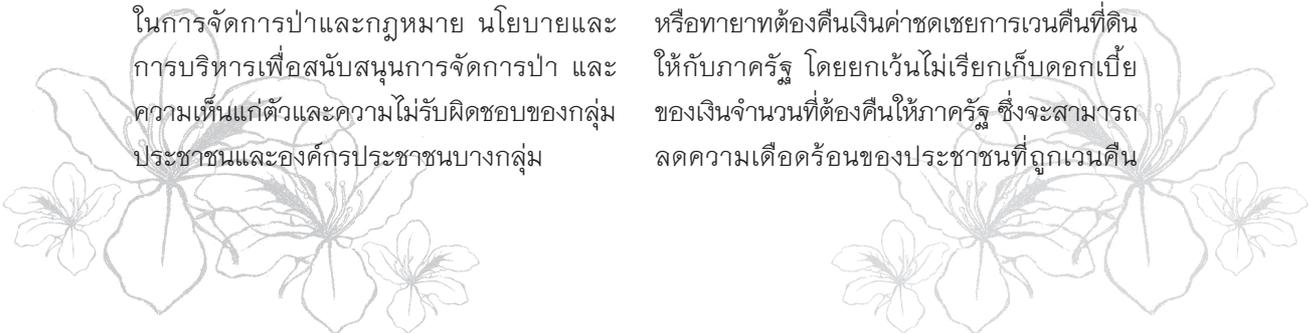
สาเหตุดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีความขัดแย้งของ Max Weber (1968, อ้างใน เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2540 : 30) ที่ว่า กลุ่มของบุคคลและแต่ละบุคคลย่อมมีอำนาจไม่เท่ากัน ผู้มีอำนาจจะใช้กฎและการบังคับเพื่อสร้างระเบียบทางสังคมและโครงสร้างของสังคม และแนวปฏิบัติในสังคมถูกกำหนดขึ้นโดยผู้มีอำนาจ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวิทยา ปัญญาผดุง (2546) เรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งในการจัดการพื้นที่ป่า : กรณีศึกษาป่าสงวนแห่งชาติป่าแก่งกะอาม อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า สาเหตุของปัญหาข้อขัดแย้งเกิดจากการใช้อำนาจรัฐในการจัดการป่าและกฎหมาย นโยบายและการบริหารเพื่อสนับสนุนการจัดการป่า และความเห็นแก่ตัวและไม่รับผิดชอบต่อกลุ่มประชาชนและองค์กรประชาชนบางกลุ่ม

ข้อเสนอแนะ

จากการอภิปรายผล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในที่ราชพัสดุแปลงดังกล่าว ดังนี้

1. หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ในการปกครองดูแลที่ดินที่เวนคืนมาจากประชาชน ควรทำการสำรวจจริงวัดจัดทำแผนที่แสดงแนวเขตที่ดิน บริเวณพื้นที่ที่อยู่สูงกว่าระดับ 260 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่สูงกว่าระดับกักเก็บน้ำสูงสุดของเขื่อนภูมิพล ที่กำหนดไว้ที่ระดับ 260 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง และเป็นพื้นที่ที่ภาครัฐไม่ได้ใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการเวนคืน

เมื่อดำเนินการสำรวจจริงวัดเรียบร้อยแล้ว หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ตามกฎหมาย ควรเพิกถอนสภาพที่ดินที่เวนคืนเฉพาะส่วนที่ไม่มีการใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืน จากการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดิน โดยเฉพาะ และโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินที่เวนคืนคืนให้กับประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดินหรือทายาท ซึ่งมีความผูกพันกับที่ดินที่เวนคืนและได้รับความเดือดร้อนจากการเวนคืนที่ดินของภาครัฐ ตามกฎกระทรวง ว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการโอนกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุที่มีใช้ที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ พ.ศ. 2550 (กรมธนารักษ์, 2550 : 87-91) โดยเจ้าของที่ดินที่ถูกเวนคืนหรือทายาทต้องคืนเงินค่าชดเชยการเวนคืนที่ดินให้กับภาครัฐ โดยยกเว้นไม่เรียกเก็บดอกเบี้ยของเงินจำนวนที่ต้องคืนให้ภาครัฐ ซึ่งจะลดความเดือดร้อนของประชาชนที่ถูกเวนคืน

ที่ดินและเป็นการแก้ไขและขจัดปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาครัฐและประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวให้หมดสิ้นไป

2. กรณีประชาชนที่ซื้อสิทธิ์จากผู้ครอบครองเดิมและเป็นผู้ถือครองรายใหม่ในที่ดินที่ภาครัฐเวนคืน ก่อนวันที่ภาครัฐมีประกาศเวนคืนที่ดิน ซึ่งถือเป็นผู้ถือครองเดิม ไม่ใช่ผู้บุกรุกที่ดินของรัฐ เนื่องจากในเวลาซื้อสิทธิ์ครอบครองที่ดินยังไม่ทราบว่ามีประกาศเวนคืนที่ดินดังกล่าว เป็นการซื้อสิทธิ์ตามปกติทั่วไป ประชาชนที่ซื้อสิทธิ์จากผู้ครอบครองเดิมก่อนวันที่ภาครัฐมีประกาศเวนคืนที่ดิน ไม่มีเจตนาบุกรุกหรือฝ่าฝืนกฎหมายหรือประกาศการเวนคืนที่ดินของรัฐ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ตามกฎหมายควรเพิกถอนสภาพที่ดิน จากการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ และโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินที่เวนคืนคืนให้กับประชาชนที่ซื้อสิทธิ์จากผู้ครอบครองเดิมก่อนวันที่ภาครัฐมีประกาศเวนคืนที่ดินหรือทายาทตามกฎหมายว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการโอนกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุที่มีใช้ที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ พ.ศ. 2550 (กรมธนารักษ์, 2550 : 87-91) โดยประชาชนที่ซื้อสิทธิ์จากผู้ครอบครองเดิมก่อนวันที่ภาครัฐมีประกาศเวนคืนที่ดินหรือทายาท ต้องคืนเงินค่าชดเชยการเวนคืนที่ดินให้กับภาครัฐ โดย

ยกเว้นไม่เรียกเก็บดอกเบี้ยของเงินจำนวนที่ต้องคืนให้ภาครัฐ ซึ่งจะสามารถลดความเดือดร้อนของประชาชนที่ซื้อสิทธิ์จากผู้ครอบครองเดิมก่อนวันที่ภาครัฐมีประกาศเวนคืนที่ดิน และเป็นการแก้ไขและขจัดปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาครัฐและประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวให้หมดสิ้นไป

3. สำหรับประชาชนที่ซื้อสิทธิ์จากผู้ครอบครองเดิมและเป็นผู้ถือครองรายใหม่ในที่ดินที่ภาครัฐเวนคืน หลังจากวันที่ภาครัฐมีประกาศเวนคืนที่ดินแล้ว ซึ่งไม่มีความผูกพันกับที่ดินที่เวนคืนและไม่ได้รับความเดือดร้อนจากการเวนคืนที่ดินของภาครัฐ ภาครัฐไม่ควรโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินที่เวนคืนคืนให้ แต่ควรดำเนินการฟ้องขับไล่ตามกฎหมาย

4. ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนตามแนวทางข้อ 1 ข้อ 2 และข้อ 3 ภาครัฐควรจัดทำโครงการประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้นำชุมชน และประชาชนที่อยู่ในที่ดินที่เวนคืนเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ภาคประชาสังคมในพื้นที่ และประชาชนที่อยู่ในที่ดินที่เวนคืน ควรมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งตามแนวทางข้างต้นร่วมกัน เพื่อให้ปัญหาความขัดแย้งที่มีอยู่หมดสิ้นไปอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กรมธนารักษ์. (2550). หนังสือการรวบรวมบทบัญญัติกฎหมายเรื่องเดียวกันไว้ด้วยกัน
ในกฎหมายที่เกี่ยวกับที่ราชพัสดุ. กรุงเทพฯ : กรมธนารักษ์.
- จักรพงษ์ เกษเอ็น. (2554). คุณภาพชีวิตผู้อยู่อาศัยในชุมชนของการเคหะแห่งชาติในเขต
กรุงเทพมหานคร : ศึกษากรณีโครงการเคหะชุมชนทุ่งสองห้อง อาคารแฝดเตี้ย.
วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ :
คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บุญธรรม กิจปรีดาปริสุทธ์. (2553). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : B&B Publishing.
- บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์. (2543). การจัดการความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับราษฎร กรณี
ศึกษาเขื่อนปากมูล. ภาคนิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปริสา สมภมิตร. (2546). การจัดการความขัดแย้งของชุมชนอันเนื่องมาจากนโยบาย
การเวนคืนที่ดินของรัฐ : กรณีศึกษาชุมชนแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัด
ชลบุรี. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มนตรี ดันเสรีสกุล. (2541). การจัดการความขัดแย้งในปัญหาการถือครองที่ดิน
สาธารณประโยชน์ของราษฎรในโครงการก่อตั้งมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
ภาคนิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรกา เทพวัลย์. (2548). คุณภาพชีวิตของประชาชนเขตลุ่มแม่น้ำจัน : ศึกษาเฉพาะกรณี
พื้นที่ต้นน้ำแม่จัน อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ : คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วัชรินทร์ ศรีชุมพร. (2552). ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนชุมชนสะเอียบ อำเภอสอง
จังหวัดแพร่ ต่อกรณีการก่อสร้างแก่งเสือเต้น. การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. นนทบุรี : สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วิทยา ปัญจมาตย์. (2546). การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งในการจัดการพื้นที่
ป่า : กรณีศึกษาป่าสงวนแห่งชาติป่าแก่งกะอาม อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์.
วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรบัณฑิต สถาบันราชภัฏมหาสารคาม. มหาสารคาม :
บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

- ศักดิ์ชัย ทวีศักดิ์. (2531). **การรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต : ศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2546). **นโยบายสาธารณะ : แนวความคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- สุพรชัย ศิริไวยหาร. (2553). **รัฐประศาสนศาสตร์ แนวมานุษยวิทยา สังคมวิทยา และจิตวิทยา**. เอกสารวิชาการประกอบการสอนวิชา MPA 5101 หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2540). **ความขัดแย้ง การบริหารเพื่อความสำเร็จสรรค์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัท เลิฟ แอนด์ ลีฟ เพลส จำกัด.
- สำนักงานธนากรักษ์พื้นที่เชียงใหม่. (2554). **รายงานทะเบียนที่ราชพัสดุ**. เชียงใหม่ : สำนักงานธนากรักษ์พื้นที่เชียงใหม่.
- _____. (2554). **สรุปผลการดำเนินการบุกรุกที่ราชพัสดุ ปี 2554**. เชียงใหม่ : สำนักงานธนากรักษ์พื้นที่เชียงใหม่.
- อัศจรรย์พร พิบูลย์สมบัติ. (2548). **เทคนิคการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยใช้หลักสันติวิธี : ศึกษากรณีผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไทย**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Best, John W. (1970). **Research in Education**. New Jersey : Prentice Hall.

